

אם נחתכו רגליה ואינך יודע האם יש לה טלפים, כשרה היא, וחלבה מותר באכילה, דודאי חיה היא.

אבל אם יש לה טלפים — אין זה סימן מובהק שזוהי חיה, וצריך אתה לחזור על קרנים כדי להתיר את חלבה באכילה.

וקרש מין חיה, אף על פי שאין לו אלא קרן אחת, חלבו מותר, דמין חיה הוא.

והוינן בה: ופללא הוא? וכי כלל מוחלט הוא זה שכל שיש לו קרנים וטלפים זהו מין חיה? והרי עי, דיש לו קרנים וטלפים, וחלבו אסור, דמין בהמה הוא!?

ומשנינן: קרנים כרוכות שעשויות כעין קליפה על קליפה כעין קרני השור בעינן כדי להחשב כסימן של חיה. ואילו קרני העז אינן כרוכות, ולכן חלבה אסור.

ופרכינן: והרי שור, דקרניו כרוכות, וחלבו מכל מקום אסור כדין בהמה? וחזינן מהא דקרנים כרוכות אינן סימן של חיה!?

ומשנינן: קרניו חרוקות מלאות פגימות וחריצים בעינן כדי שהם יחשבו כסימן של חיה. ואילו קרני השור אינו חרוקות ולכן חלבו אסור. [נסברה הגמרא דזהו הסימן

העוקין, תחת עצם הזנב, שם בודק הוא בבשר אם נחתך הוא שתי וערב.

שנינו במשנה: סימני חיה.

תנו רבנן: [בתוספתא] אלו הן סימני חיה, כל שיש לה קרנים וטלפים.

והוינן בה: והלא חיה בכלל בהמה היא לסימניו, (89) שהרי כתיב "זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ, כל מפרסת פרסה", ואם כן, סימני החיה הטהורה כתובים בפירוש בתורה, ומדוע התוספתא מחפשת סימנים אחרים לחיה!?

ומשנינן: אמר רבי זירא: מה שכתבה התוספתא אלו הן סימני חיה, זהו להתיר חלבה. [כי חלב חיה מותר באכילה, ואילו חלב בהמה אסור באכילה].

והכי קאמר: אלו הן סימני חיה שחלבה מותר [בנגוד לבהמה שחלבה אסור], כל שיש לה קרנים [ולקמן מפרש איזה קרנים], וטלפים, צפורנים בפרסות, שזהו הסימן המבדיל בין חיה לבהמה.

רבי דוסא אומר: יש לה קרנים, זהו סימן מובהק שזוהי חיה. ואי אתה צריך לחזור על טלפים, לראות האם יש לה טלפים, שאפילו

יחזקאל בהרחבה.

89. עוד למדים מכך ש"חיה טהורה בכלל בהמה טהורה", לענין שנבלתה מטמאת כנבלת בהמה טהורה. ועוד למידים מכך את איסור הרבעת כלאיים בחיה טהורה. והגמרא כאן לא הזכירה אלא את אחד מדברים אלו שלמידים מהכללת חיה בבהמה. רש"י [לקמן עא א]

ולפי זה הסביר מדוע צריך כאן שיכיר ערוב, כי אי אפשר לסמוך על הרוב שאינם ערוב. והזכר יצחק [פ א] מבאר, שאם לא בדק אלא סמך על הרוב, ונמצא שאכל טמא, אינו חייב על אכילת דבר טמא, אלא רק עבר על ביטול מצות הבדיקה. כי זה כל חידוש התורה, שחייבים לבדוק על אף שיש כאן רוב טהור, אבל לא אמרה התורה שכאן לא קיים הכלל שבכל מקום הולכים אחר הרוב. ועיין בחזון

הבלעדי של חיה ולא בעינן שיהיו הקרנים של חיה כרוכות].

ופרכינן: והרי עז, דקרניו חרוקות ומלאות פגימות וחריצים, וחלבו אסור? וחזינן מהא דקרנים חרוקות אינן סימן של חיה.

ומשנינן: קרנים מופצלות מחולקות לכמה חלקים בעינן כדי שהם יחשבו כסימן של חיה, ואילו קרני העז אינן מופצלות ולכן חלבו אסור.

ופרכינן: והרי צבי, דאין קרניו מופצלות, ומכל מקום חלבו מותר כדין חיה? וחזינן מהא דקרנים מופצלות אינן סימן של חיה.⁽⁹⁰⁾

ומשנינן: קרנים חרודות בעינן, כעין קרני איל וצבי שחדין למעלה כדי שהם יחשבו כסימן של חיה. ולכן צבי הוא מין חיה.⁽⁹¹⁾

הלכך, כיון שיש הרבה מיני קרנים, אמרינן האי כללא:

היבא דמיפצלא, הקרנים מופצלות, לא דינא ולא דיינא, לית דין ולית דין והדבר ברור הוא שזהו מין חיה, שאין פיצול בקרני בהמה.

אבל היבא דלא מיפצלא שאין הקרנים של בעל החיים מופצלות כגון צבי, בעינן שלשה תנאים כדי שהקרנים יהיו סימן של חיה:

א. קרנים כרוכות, כעין קליפה על קליפה

כקרני השור. ב. חרודות, חדות. ג. חרוקות, מלאות פגימות וחריצין.

והוא, דמיבלע חירקיהו, ואותם קרנים חרוקות בעינן שהחריצים יהיו סמוכים ומובלעים זה בזה. וכאשר שלשת התנאים האלו נמצאים, זהו בודאי חיה, וחלבה מותר באכילה.

ומה שצריכים קרנים חרוקות, זה כדי שאותו בעל חיים לא ידמה לשור.

ומה שצריכים קרנים חרודות, זה כדי שאותו בעל חיים לא ידמה לעז שקרניה רחבות.

ומה שצריכים קרנים כרוכות, זה כדי שאותו בעל חיים לא ידמה לעז.⁽⁹²⁾

והיינו ספקא דעיוזא ברכוז. אותה עז ששמה עז כרכוז, מספקא לן כיון שקרניה חרודות וחרוקות — האם היא מין חיה מפני שני הסימנים האלו אף על פי שאין קרניה כרוכות, או דלמא כיון שהיא נקראת עז, מין בהמה היא.

החיא עיוזא ברכוז, דהואי בי ריש גלותא, עז כרכוז הייתה אצל ראש הגולה, דעקור מלא צנא דתרבא מינה, והוציאו ממנה אחר שנשחטה סל מלא חלב.

רב אחאי אסר את החלב, לפי שסבר, עז כרכוז מין בהמה היא, וחלבה אסור.

רב שמואל בריה דרבי אבהו אכל מיניה,

עגולות.

92. ואף על פי שקרניה של עז אינן חרודות, יש עז הנקראת עז כרכוז, שקרניה חרודות וחרוקות, ולכן בעינן שיהיו קרניו של בעל החיים כרוכות,

90. הצבי המוזכר בגמרא איננו אותו בעל חיים שאנו קוראים לו צבי, כי למה שאנו קוראים צבי, קרניו מופצלות. רש"י.

91. ויש מפרשים, קרנים חרודות היינו קרנים

שסבר מין חיה היא, וחלבה מותר.

קרי רב שמואל בריה דרבי אבהו **אנפשיה**, על עצמו, את האמור במשלי [יח] "**מפרי פי איש תשבע בטנו**". פירושו: בשכר ששמעתי וקבלתי שהחלב שלו מותר, שבעתי ממנו.

שלחו **מתב**, משם: א. **הלכתא כוותיה דשמואל בריה דרבי אבהו**, שעז כרכוז חלבה מותר.

ב. והזהרו **ברבינו אחאי** לשמור על כבודו, ולדרן לפניו עד שיחזור בו מהוראתו, ואל תתירו את החלב שהוא אוסר בפניו, **שמאיר עיני גולה הוא**.

שנינו בתוספתא: **וקרש, אף על פי שאין לו אלא קרן אחת — מותר**.

אמר רב יהודה: **קרש — זהו טביא צבי דבי עילאי**, של אותו יער הנקרא "עילאי".

טגרם — זהו אריא דבי עילאי.

אמר רב כהנא: **תשע אמהתא הוי בין אונא לאונא**, תשע אמות הוא המרחק שבין אונותיו של אריא דבי עילאי.

אמר רב יוסף: **שיתסר אמהתא הוי משכיה שש עשרה אמות הוא אורכו דטביא של צבי דבי עילאי**.

אמר ליה קיסר **לרבי יהושע בן חנניה: אלחיכם — כאריה מתיל**, הוא נמשל, דכתיב בספר עמוס [ג] "**אריה שאג, מי לא יירא? ה' אלוהים דבר, מי לא ינבא!?**" הרי שהקדוש

ברוך הוא נמשל כאריה.

והוינן בה: **מאי רבותיה?** וכי בכך היא גדולתו?! הרי **פרשא קטיל אריא!** כל פרש גבור יכול להרוג אריה!?

אמר ליה רבי יהושע בן חנניה: **לאו כהאי אריא**, שפרש יכול להורגו **מתיל**, הוא נמשל, אלא **כאריא דבי עילאי** מתיל הוא נמשל.

אמר ליה ההוא קיסר: **בעינא דמוחזית ליה ניהלי**. רצוני שתראני את אותו אריה דבי עילאי.

אמר ליה רבי יהושע בן חנניה: **לא מצית חזית ליה**, אינך יכול לראותו.

אמר ליה אותו קיסר: **איברא, חזינא ליה:** באמת אני רוצה לראותו, ועל כרחך אתה חייב להראותו לי.

בעא רבי יהושע בן חנניה **רחמי מהשמים**. **אתעקר נעקר** אותו אריא דבי עילאי **מדוכתיה ממקומו**. כי הוה **מרחיק במרחק של ארבע מאה פרסי פרסאות**, ניהם נהם אותו אריה **חד קלא**, ומפחדו — **אפילו כל מעברתא**, הפילו כל הנשים המעוברות את עובריהן.

ישורא דרומי קיר החומה של רומי נפל מחוזק הקול.

אדמרחק כשהיה האריה במרחק תלת מאה פרסי, ניהם נהם **קלא אחרינא** קול אחר, **נתור כבי ושיני דגברי**, נפלו החניכיים והשינים של האנשים.⁽⁹³⁾

כדי שלא ידמה לעז כרכוז.

שאיין דרך החניכיים לנשור. תוספות בעבודה זרה כח א.

93. ויש מפרשים: שינים גדולות ושינים רגילות,

ואף הוא, הקיסר, נפל מכורסייא לארעא, מכסאו לארץ.

אמר ליה הקיסר: במטותא מינך, בבקשה ממך, בעי רחמי עליה דאריא דבי עילאי דלהדר לדוכתיה, שיחזור למקומו.

בעא רבי יהושע בן חנניה רחמי עליה, ואהדר ליה לאתריה, והחזירוהו למקומו.

אמר ליה קיסר לרבי יהושע בן חנניה: בעינא דאיחזי לאלהיכו! רצוני לראות את אלוהיכם.

אמר ליה רבי יהושע בן חנניה: לא מצית חזית ליה. אינך יכול לראותו.

אמר ליה הקיסר: איברא,

א-ט חזינא ליה. באמת רצוני לראות אותו.

אזל רבי יהושע בן חנניה, ואוקמיה לקיסר להדי יומא מול השמש בתקופת תמוז.

אמר ליה רבי יהושע לקיסר: איסתכל ביה, הסתכל בשמש.

אמר ליה הקיסר: לא מצינא! איני יכול להסתכל בשמש.

אמר ליה רבי יהושע בן חנניה: יומא, דחד משמשוי, השמש, שהיא אחד מהשמשים, דקיימי שעומדים קמי דקודשא בריך הוא, אמרת עליה "לא מצינא לאיסתכלא ביה", שאינך יכול להסתכל עליה. שכינה עצמה, לא כל שכן שאינך יכול לראותה! ?

אמר ליה קיסר לרבי יהושע בן חנניה: בעינא רצוני דאיצבית ליה נהמא לאלהיכו. לערוך סעודה לאלוהיכם.

אמר ליה רבי יהושע בן חנניה לקיסר: לא מצית לערוך לו סעודה.

שאלו הקיסר: אמאי?!

אמר ליה רבי יהושע בן חנניה לקיסר: נפישו חילוותיה! מפני שחילותיו מרובין, ואינך יכול להכין סעודה לכולם.

אמר ליה הקיסר: איברא, באמת, רצוני לערוך לו סעודה.

אמר ליה רבי יהושע לקיסר: פוק צבית, צא וערוך לו את הסעודה לגידא דרביתא, על שפת הנהר ששמו רביתא, דרויחא עלמא, שהמקום שם מרווח לכל חיילותיו. וכוונתו היתה שיעשה את הסעודה במקום שהרוח שולטת שם.

טרח הקיסר שיתא ירחי קייטא, בששת חדשי הקיץ, כדי לערוך את הסעודה. אתא זיקא, נשבה רוח חזקה, כנשיה, טאטאה את כל הסעודה, לימא, אל הים. טרח הקיסר שיתא ירחי דסיתוא, בששת חדשי החורף, בהכנת הסעודה. אתא מיטרא, גשם, טבעיה, והטביע את כל הסעודה בימא.

אמר ליה הקיסר לרבי יוחנן: מאי האי, לשם מה באו הרוח והגשם שלקחו את הסעודה?

אמר ליה רבי יוחנן: הני, אלו הם כנושאי, מכבדי הבית, וזלוחאי, שוטפי הבית במים דאתו קמיה. שהם באים לפני המלך להכין את המקום, והם שכילו את הסעודה.

אמר ליה הקיסר: אי חבי, שכל כך מרובים הם חיילותיו, לא מצינא! אין באפשרותי להכין לו סעודה.

אמרה ליה בת קיסר לרבי יהושע בן חנניה: